

Laidiens: 03.11.2006., Nr. 176

Ministru kabineta noteikumi Nr.892

Rīgā 2006.gada 31.oktobrī (prot. Nr.56 34.§)

Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs

Izdoti saskaņā ar Meža likuma 13.pantu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus:

1.1.1. mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu;

1.1.2. galvenās cirtes caurmēru pēc valdošās koku sugas un bonitātes;

1.1.3. kailcirtes maksimālo platību vai platumu;

1.2. kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu;

1.3. slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību;

1.4. cirsmu izveidošanas kārtību;

1.5. koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

2. Šo noteikumu 1.1.2. un 1.2.apakšpunkts, kā arī III un V nodaļa neattiecas uz koku ciršanu galvenajā cirtē īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonu un neitrālo zonu. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kur tas atļauts saskaņā ar šo teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošiem normatīvajiem aktiem, galveno cirti veic tad, kad mežaudze sasniegusi galvenās cirtes vecumu.

II. Mežaudzes minimālais un kritiskais šķērslaukums un tā noteikšana

3. Mežaudzes pirmajā stāvā (valdaudze un pārējie mežaudzes koki, kuru augstums no valdaudzes vidējā koku augstuma atšķiras ne vairāk kā par 20 procentiem) augošo koku minimālo un kritisko šķērslaukumu nosaka tieši vai netieši atkarībā no valdošās koku sugas koku vidējā augstuma:

3.1. tieši – mežaudzēm, kuru pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējais augstums ir 12 metru vai lielāks. Minimālais un kritiskais šķērslaukums kvadrātmetros uz hektāru noteikts šo noteikumu 1.pielikumā;

3.2. netieši – mežaudzēm, kuru pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējais augstums ir mazāks par 12 metriem. Koku skaits atbilstoši minimālajam un kritiskajam šķērslaukumam noteikts šo noteikumu 2.pielikumā.

4. Izvērtējot mežaudzes atbilstību minimālā vai kritiskā šķērslaukuma skaitliskajai vērtībai, valdošās koku sugas koku vidējo augstumu nosaka pēc Meža valsts reģistra datiem.

5. Mežaudzes šķērslaukumu nosaka, izmantojot metodes, kas nodrošina mērīšanas precizitāti ar pieļaujamo kļūdu līdz 10 procentiem.

6. Strīdus gadījumos šo noteikumu 3.1.apakšpunktā minētajai mežaudzei šķērslaukumu nosaka, izmantojot šādas metodes:

6.1. uzmēra koku caurmēru (3.pielikums), ievērojot šādus nosacījumus:

6.1.1. koka caurmēru mēra 1,3 metru augstumā virs sakņu kakla;

6.1.2. nogāzēs augošiem kokiem koka caurmēru mēra no kalna puses;

6.1.3. izteikti neregulāras šķēsgriezuma formas kokiem caurmēru nosaka kā aritmētisko vidējo no diviem savstarpēji perpendikulāriem caurmēra mērījumiem;

6.1.4. ja mērīšanas vietā uz stumbra ir zari, puni vai citas lokālas stumbra deformācijas, koka caurmēru nosaka kā aritmētisko vidējo no vienādos attālumos augstāk un zemāk par 1,3 metriem iegūtiem caurmēra mērījumiem;

6.2. kopējo koku šķērslaukumu ($G_{kop.}$) aprēķina, kopējo koku skaitu attiecīgajā caurmēra pakāpē (N) reizinot ar viena koka šķērslaukumu (g) attiecīgajā caurmēra pakāpē. Pēc tam reizinājumus summē;

6.3. mežaudzes šķērslaukumu (G) kvadrātmetros uz hektāru aprēķina, kopējo koku šķērslaukumu ($G_{kop.}$) dalot ar mežaudzes platību (S), kurai nosaka šķērslaukumu;

6.4. katra koka šķērslaukumu var noteikt, uzmērot koka caurmēru un aprēķinot šķērslaukumu atbilstoši šādai formulai:

$$g = \frac{3,1416 \times d^2}{4 \times 10000}, \text{ kur}$$

g – viena koka šķērslaukums (m^2);

d – koka caurmērs (cm).

7. Šo noteikumu 3.2.apakšpunktā minētajai mežaudzei šķērslaukumu (koku skaitu) nosaka, izmantojot šādu metodi:

7.1. mežaudzes koku skaitu nosaka ar izlases metodi pastāvīga rādiusa parauglaukumos, ievērojot šādus nosacījumus:

7.1.1. parauglaukumus nogabalā izvieto vienmērīgi, tos iepriekš plānojot skicē. Mērījumu punktu skaits atkarībā no nogabala platības noteikts šo noteikumu 4.pielikumā;

7.1.2. parauglaukumu rādiuss, platība un koeficients (K) koku skaita aprēķināšanai atkarībā no koku vidējā augstuma atbilst šo noteikumu 5.pielikumā noteiktajam;

7.2. mērījumu rezultātus apkopo veidlapā (6.pielikums);

7.3. vidējo koku skaitu parauglaukumā aprēķina, kopējo koku skaitu dalot ar parauglaukumu skaitu;

7.4. koku skaitu uz 1 hektāru aprēķina, vidējo koku skaitu parauglaukumā reizinot ar koeficientu (K).

8. Ja galvenajā cirtē, kuru izpilda vairākos paņēmienos, cirtes izpildes laikā mežaudzes kopējais šķērslaukums ir vienāds ar kritisko šķērslaukumu vai lielāks par to, bet atsevišķās nogabala daļās, kas nav lielākas par 0,2 hektāriem, šķērslaukums kļūst mazāks par kritisko šķērslaukumu, tad izcirsto nogabala daļu neuzskata par kailcirti.

III. Galvenās cirtes caurmērs un tā noteikšana

9. Koku ciršana meža zemēs pēc galvenās cirtes caurmēra ir atļauta pirms galvenās cirtes vecuma sasniegšanas, ja valdošās koku sugas valdaudzes koku vidējais caurmērs 1,3 metru augstumā virs sakņu kakla ir vienāds ar šo noteikumu 7.pielikumā noteikto galvenās cirtes caurmēru vai lielāks par to, bet ne agrāk kā piecus gadus pēc kopšanas cirtes izpildes (ja tāda bijusi), izņemot gadījumus, kad kopšanas cirtē ir cirsti slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki.

10. Valdošo koku sugu un bonitāti nosaka pēc Meža valsts reģistra datiem. Ja mežaudzes sastāva formulā ir divas vai vairākas koku sugas ar vienādiem sastāva koeficientiem, valdošā koku suga ir tā, kurai ir lielāks galvenās cirtes vecums (gados) attiecīgajā bonitātē.

11. Galvenās cirtes caurmēru nosaka šādi:

11.1. atkarībā no attiecīgā nogabala platības ierīko noteiktu mērījumu punktu skaitu (4.pielikums);

11.2. mērījumu punktus iepriekš plāno cirsmas skicē katrā nogabalā atsevišķi tā, lai tie būtu vienmērīgi izvietoti uz nogabala garākās diagonāles;

11.3. ja nogabalam ir neregulāra konfigurācija un nav iespējams novilkt vienu garāko diagonāli, nogabalu sadala daļās tā, lai katrai daļai atsevišķi varētu novilkt garāko diagonāli, un uz tām izvieta mērījumu punktus;

11.4. pirms mērījumu punktu ierīkošanas dabā katra nogabala diagonāle (diagonāles) un robežas ir skaidri redzamas un iezīmētas dabā atbilstoši cirsmas skicei;

11.5. ierīkojot mērījumu punktus, raugās, lai vienā mērījumu punktā uzmērāmie koki netiktu ietverti citā mērījumu punktā;

11.6. ja mērījumu punkts, to ierīkojot dabā, iekrīt mežaudzei neraksturīgā vietā (purvs, tērce, lauce, ceļš, treilēšanas vai pievešanas ceļš) vai tuvāk par 10 metriem no mežmalas, to ierīko ārpus šīs platības pēc iespējas tuvāk diagonālei;

11.7. katrā mērījumu punktā veic caurmēra uzmērīšanu deviņiem valdošās koku sugas valdaudzes kokiem, ievērojot šādus nosacījumus:

11.7.1. centra koks atrodas uz diagonāles vai pēc iespējas tuvāk tai, bet pārējie astoņi ir centra kokam tuvāk augošie valdošās koku sugas valdaudzes koki;

11.7.2. caurmēra mērījumu vietu saskatāmi atzīmē uz koku stumbriem, atšķirīgi atzīmē centra koku;

11.8. galvenās cirtes caurmēra noteikšanai var uzmērīt arī visus valdošās koku sugas valdaudzes kokus;

11.9. galvenās cirtes caurmēru aprēķina kā vidējo aritmētisko vērtību no visiem veiktajiem valdošās sugas valdaudzes koku caurmēra mērījumiem attiecīgajā nogabalā ar precizitāti līdz vienai zīmei aiz komata.

12. Lai saņemtu apliecinājumu koku ciršanai galvenajā cirtē pēc caurmēra, normatīvajos aktos par Meža valsts reģistra informācijas apriti noteiktajam iesniegumam pievieno cirsmas skici ar katrā nogabalā atzīmēto diagonāli (diagonālēm) un uz tās atliktajiem mērījumu punktiem, kā arī valdošās koku sugas valdaudzes koku uzmērīšanas

rezultātus (8. un 9.pielikums). Cirsmā ir viens vai vairāki meža nogabali vai to daļas, kur veic vai plāno koku ciršanu.

IV. Kailcirtes maksimālā platība vai platums

13. Atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa nosaka:

13.1. kailcirtes maksimālo platību šādos meža augšanas apstākļu tipos: silā, mētrājā, lānā, damaksnī, vērī un gāršā;

13.2. kailcirtes maksimālo platumu (cirsmas lielākais platums, kas mērīts paralēli cirtes virzienam) – pārējos meža augšanas apstākļu tipos.

14. Kailcirtes maksimālā platība un platums netiek ierobežots, ja ir saņemts Meža likuma 11.pantā noteiktais Valsts meža dienesta sanitārais atzinums.

15. Kailcirtes maksimālā platība ir šāda:

15.1. silā, mētrājā, lānā, damaksnī, vērī un gāršā – pieci hektāri;

15.2. ja silā, mētrājā un lānā atstāj vismaz 20 priedes sēklinieku (sēklas ražojošī, dzīvotspējīgi koki ar taisniem stumbriem un labi attīstītiem vainagiem) uz katru cirsmas platības hektāru, – 10 hektāru. Saglabā ekoloģiskos kokus (izņemot priedes ar lieliem un resniem zariem) saskaņā ar normatīvajiem aktiem par dabas aizsardzību.

16. Kailcirtes maksimālais platums ir šāds:

16.1. purvājā, niedrājā, dumbrājā un lieknā – 50 metru;

16.2. ja purvājā un niedrājā atstāj ne mazāk kā 30 priedes sēklinieku uz katru cirsmas platības hektāru, – 100 metru;

16.3. grīnī, slapjajā mētrājā, slapjajā damaksnī, slapjajā vērī, slapjajā gāršā, viršu ārenī, mētru ārenī, šaurlapju ārenī, platlapju ārenī, viršu kūdrenī, mētru kūdrenī, šaurlapju kūdrenī, platlapju kūdrenī – 100 metru.

17. Kailcirtes maksimālais platums nav ierobežots, ja cirsmas platība nepārsniedz divus hektārus.

18. Plānojot cirsmu nogabalos ar noteiktu kailcirtes maksimālo platību, cirmā var iekļaut divu hektāru vai mazākas platības nogabalu, kam noteikts kailcirtes maksimālais platums neatkarīgi no nogabala platuma, ja tiek ievērota šo noteikumu 15.punktā noteiktā kailcirtes maksimālā platība.

19. Plānojot cirsmu nogabalos ar noteiktu kailcirtes maksimālo platumu, cirmā var iekļaut mežaudzes silā, mētrājā, lānā, damaksnī, vērī un gāršā, ja visā cirmā tiek ievērots šo noteikumu 16.punktā noteiktais kailcirtes maksimālais platums.

20. Plānojot cirsmu nogabalos ar dažādu kailcirtes maksimālo platumu, katrā nogabalā ievēro attiecīgo šo noteikumu 16.punktā noteikto cirsmas maksimālo platumu.

21. Ja, plānojot cirsmu, iznāk, ka vienā nogabalā paliek nenocirsti koki 0,3 hektāru vai mazākā platībā un šo platību nav iespējams atstāt pie blakus esošā paliekošā nogabala, pieļaujama minētās platības iekļaušana cirmā, neņemot vērā šo noteikumu 15. un 16.punktā minētos ierobežojumus.

V. Mežaudzes atzīšana par neproduktīvu

22. Par neproduktīvu atzīst:

22.1. mežaudzi, kuras šķērslaukums ir mazāks par kritisko šķērslaukumu;

22.2. mežaudzi līdz sešu metru augstumam, kur vairāk nekā 60 procentu koku ir meža dzīvnieku, kaitēkļu, stumbra vai sakņu slimību bojāti;

22.3. priežu un egļu mežaudzes, kurās pēc 40 gadu sasniegšanas apses, baltalkšņa vai jebkurš cits šo sugu piemistrojums ir lielāks par 40 procentiem no kopējās mežaudzes krājas.

23. Mežaudzes, kuras atrodas aizsargājamās zonās gar ūdeņiem, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības un neitrālo zonu, nav atzīstamas par neproduktīvām.

24. Lai atzītu konkrētu mežaudzi par neproduktīvu, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs iesniedz iesniegumu attiecīgajā Valsts meža dienesta mežniecībā, kuras teritorijā atrodas konkrētā mežaudze. Iesniegumā norāda normatīvajos aktos par Meža valsts reģistra informācijas apriti noteikto informāciju. Valsts meža dienests mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas pārbauda mežaudzi un sniedz rakstisku atzinumu par tās stāvokli.

25. Ja Valsts meža dienests sniedzis atzinumu, ka mežaudze ir neproduktīva, atzinums kļūst par pamatu mežaudzes nociršanai rekonstruktīvajā cirtē.

26. Valsts meža dienesta lēmumu var apstrīdēt un pārsūdzēt Valsts meža dienesta likumā noteiktajā kārtībā.

VI. Slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršana

27. Slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus izcērt kopšanas cirtē. Koka bojājums ir koka augstspējas pilnīgs vai daļējs zudums. Ja bojājuma dēļ koka augstspēja nav zudusi un ir paredzams, ka tā uzlabosies salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī, bojājums nav uzskatāms par koka bojājumu šo noteikumu izpratnē.

28. Par kokiem, kuru augstspēja ir pilnīgi vai daļēji zudusi, atzīstami:

28.1. stumbra kaitēkļu invadēti koki ar invāzijas pazīmēm – redzamiem ieskreju caurumiņiem un koksnes vai mizas grauzuma miltiem, kas uzkrājušies stumbra lejasdaļā ap sakņu kaklu;

28.2. koki, kuriem sakņu un stumbra trupes dēļ uz stumbra vai saknēm ir izveidojušies sēņu augļķermeņi vai konstatētas citas trupes pazīmes;

28.3. priežu mizas rūsas jeb sveķu vēža inficētas priedes, kurām slimības dēļ radusies brūce atrodas zemāk par vainaga augšējo trešdaļu;

28.4. egles, kurām konstatēti mizas bojājumi, ja brūces platums ir lielāks par vienu ceturto daļu no stumbra apkārtmēra bojājuma vietā;

28.5. koki, kuriem vainaga dažādu bojājumu (izņemot skujgraužu kaitēkļu bojājumus) radīta dehromācija (dzeltēšana) ir lielāka par 60 procentiem no vainaga;

28.6. koki ar lauztām galotnēm;

28.7. koki, kuri atrodas zem valdaudzes vainagu klāja un kuru vainagi ir pilnīgi vai daļēji atmiruši.

29. Ja pirms kopšanas cirtes uzsākšanas ir paredzams, ka pēc slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku izciršanas paliekošās mežaudzes šķērslaukums būs mazāks par minimālo šķērslaukumu, bet nebūs mazāks par kritisko šķērslaukumu, šos kokus izcērt sanitārajā cirtē.

30. Ja pirms kopšanas cirtes uzsākšanas ir paredzams, ka paliekošās mežaudzes šķērslaukums būs mazāks par kritisko šķērslaukumu, mežaudzi nocērt atbilstoši Meža likuma 11.pantam.